

Handlingsplan 2023–2025

I. Prioriterad inköpskategori: Vårdrelaterad utrustning och förbrukningsvaror

Upphandlingsregion:	Område F
Regional samordnare:	Annica Palmqvist och Johanna Vöks, Region Kalmar län.
Kontaktpersoner:	Karin Ramstedt och Elisabet Brett, Region Östergötland. Sofia Spjut och Veronica Johansson, Region Jönköping.

II. Introduktion

Risikornätet **Vårdrelaterad utrustning och förbrukningsvaror** innefattar handskar, sjukvårdskemikalier, inkontinens, simuleringsutrustning, icke medicinska preventivmedel och övriga generella förbrukningsvaror. Vårdrelaterad utrustning och förbrukningsvaror är till stor del engångsprodukter som förbrukas i stora volymer och köps in till generellt låga priser. Produktion av dessa artiklar sker oftast i lågkostnadsländer och inkluderar ett flertal leveranskedjor med sina risker. Undantag till detta är desinfektion som ofta sluttillverkas i Europa. Inom området genereras stora mängder avfall då merparten av produkterna idag går till förbränning.

Framställning av exempelvis handskar med produktion i Asien är förknippad med höga risker vad gäller brister i arbetsförhållanden. Enligt riskanalys utförd 2021 finns det fortsatt ett utbrett tvångsarbete bland migranter och även stora risker för att barnrättigheter kränks. Spårbarheten på komponentnivå är svår vilket gör att riskerna är svårbedömda. Fossil olja (Mellanöstern, Saudiarabien, Ryssland, Förenade Arabemiraten och Nigeria), naturgummi (Thailand, Vietnam) och salt (bl.a. Kina och Indien) är relevanta råvaror och vid utvinning av dessa i ovan nämnda länder finns stora risker för såväl miljö, mänskliga rättigheter och korruption. Riskanalys för desinfektionsmedel genomfördes 2021. De allvarigaste riskerna på komponenttillverknings- och råvarunivå är länkade till rörsocker i Brasilien, olja i Nigeria och palmolja i Indonesien. De allvarigaste riskerna på sluttillverkningsnivå är länkade till diskriminering av minoritetsgrupper och statslösa i Estland. Inom inkontinens (avledande produkter) finns stora risker gällande mänskliga rättigheter och miljö. Störst risk inom dessa områden återfinns i råvaruledet. Komponenttillverkning och sluttillverkning har medelrisk gällande mänskliga rättigheter och miljö, men det utförs i högriskländer.

Mer detaljerad information om riskerna nedan. Röd färg på ramen visar att det är högrisk enligt genomförd riskanalys.

Inom risikornätet är fokus för 2023-2025 följande:

- Handskar på grund av de stora volymerna samt risker kring migrantarbetare situation. Handskar tillverkas främst i Malaysia men även i Thailand och Vietnam.
- Inkontinens - avledande på grund av de höga riskerna vid tillverkning av plastgranulat både vad gällande miljö och mänskliga rättigheter. Plastgranulat tillverkas främst i Kina.

Vårdrelaterad utrustning och förbrukningsvaror är ett mycket brett område där ytterligare kunskap krävs för att kunna identifiera potentiella risker.

III. Väsentligaste risker och möjligheter ur ett livscykelerspektiv

Kartläggning risker och möjligheter (urval av produktområde)	Produktområde 1: Handskar			
	Mänskliga rättigheter	Arbetares rättigheter	Miljö	Anti-korruption
Råvara: risker och möjligheter	Olja: risker kring landsrättigheter och rent vatten och rättigheter till ren luft. Risk för barnarbete och våld samt sexuellt våld. (gruvor, Nigeria) Olja och salt: Vid utvinning och bearbetning av olja och salt förbrukas stora volymer vatten samtidigt som att avfallsvatten kan förorena vattendrag. Detta har stor påverkan på människors hälsa, vattenförsörjningen och naturresurser.	Olja: Risker för tvångsarbete och människohandel. Riskfylld arbetsmiljö, dåliga anställnings- och arbetsvillkor. Hög övertid. Salt: Mycket låga löner, mycket dålig arbetsmiljö. Arbetare för ofta allvariga hälsoproblem. Farlig arbetsmiljö, avsaknad av skyddsutrustning. Saknas tillgång till rinnande vatten och toalett.	Termoplast (Kina) Naturgummi (Malaysia, Indonesien, Thailand) Olja: Fossil resurs med stor miljö- och klimatpåverkan. Salt: Stor påverkan på ekosystem och kontaminering av mark och vatten.	Olja och salt: Kommer från länder med hög risk för oetiska och slaggiga affärer inkl. mutor till myndigheter och andra tjänstepersoner.
Komponenttillverkning/insatsvaror/ingredienser: risker och möjligheter	se sluttillverkning (inte åtskilt i riskanalysen).	se sluttillverkning (inte åtskilt i riskanalysen).	se sluttillverkning (inte åtskilt i riskanalysen).	se sluttillverkning (inte åtskilt i riskanalysen).
Sluttillverkning: risker och möjligheter	Bostäder nära fabriker kan leda till att man utsätts för negativ påverkan av miljöföroreningar, särskilt barn.	Diskriminering och utnyttjande av migrantarbetare. Höga rekryteringsavgifter, påtvingad övertid, skuldörda, beslagtagna pass. Krav på graviditetstest och uppsägning vid graviditet. Fysiskt eller sexuellt våld. Skrämsel, verbalt och psykiskt våld. Yttrandefrihet, rätten att organisera sig, rätten att utöva religionsfrihet, rätten till information. Barnrättigheter. Farlig arbetsmiljö. Mycket låga löner, ofta löner under levnadsnivå. Produktion av handskar sker till stor del av migrantarbetare som utnyttjas.	Tillverkning kan påverka miljön och lokalsamhället genom utsläpp till luft och vatten. Enligt en rapport från Ocean Conservancy är fem länder i Sydostasien ansvariga för 60 procent av avfallet som går till hav - Kina, Filippinerna, Indonesien, Vietnam och Thailand. I Malaysia: 38 000 ton avfall per dag (2018), och återvinningsgraden 17,5%. Landet har tagit fram en handlingsplan för att minska avfallsmängder. Vietnam: cirka 85 procent av avfallet som genereras deponeras utan behandling på platser, varav 80 procent klassas som farligt avfall.	Korruption är utbrett i alla de länder där handskar tillverkas trots att det är straffbart (särskilt Thailand och Vietnam men även Malaysia).
Användarfara: risker och möjligheter		Berende på tillstånd kan det finnas cancerframkallande, mutagena eller reproduktionsstörande utsläppningsämnen, hormonstörande utsläppningsämnen, allergiframkallande ämnen. Eftersom recept oftast inte är känd okänt vilka risker som kan tillkomma. EU lagstiftning borde dock reglera vad som kan importeras in i EU.	Handskar har hög klimatpåverkan då det handlar om stora volymer av engångsprodukter i fossil material med låg produktivitet. Till detta kommer stora volymer förpackningsmaterial och växthusgasutsläpp från transporten av handskar och i avfallshanteringen.	
Sluthantering/avfall: risker och möjligheter			Pappersförpackning som ska till materialåtervinning. Handskar kastas som restavfall (förbränning vilket medför ökade utsläpp till luft). Initiativ pågår med cirkulär hantering av handskar men är i innovationsstadiet.	
Övrigt: risker och möjligheter				

Kartläggning risker och möjligheter (urval av produktområde)	Produktområde 2: Desinfektion			
	Mänskliga rättigheter	Arbetares rättigheter	Miljö	Anti-korruption
Råvara: risker och möjligheter	Barnarbete.	Låga löner, långa arbetsdagar, slávliknande förhållanden, diskriminering av kvinnor och ursprungsbefolkning. Farliga arbetsvillkor med stor användning av kemikalier utan tillräcklig eller obefintlig skyddsutrustning.	Utnyttjande av naturresurser och avskogning av regnskog vilket leder till störningar på biologisk mångfald och ekosystem. Hög vatten- och kemikalieförbrukning. Mark- och grundvattenföroreningar. Risk att etanol i hand- och yt-desinfektion kommer från icke hållbara råvara är stor och behöver säkerställas.	Brasilien, Indonesien och Nigeria är länder med hög risk för korruption.
Komponenttillverkning/insatsvaror/ingredienser: risker och möjligheter	Barnarbete.	Låga löner, långa arbetsdagar, slávliknande förhållanden, diskriminering av kvinnor och ursprungsbefolkning. Farliga arbetsvillkor med stor användning av kemikalier utan tillräcklig eller obefintlig skyddsutrustning.	Utnyttjande av naturresurser och avskogning av regnskog vilket leder till störningar på biologisk mångfald och ekosystem. Hög vatten- och kemikalieförbrukning. Mark- och grundvattenföroreningar. Risk att etanol i hand- och yt-desinfektion kommer från icke hållbara råvara är stor och behöver säkerställas. Då det används mycket etanol i framställning av hand- och yt-desinfektion finns det stor klimatpåverkan om man inte säkerställer hållbara råvaror.	Brasilien, Indonesien och Nigeria är länder med hög risk för korruption.
Sluttillverkning: risker och möjligheter	Diskriminering av minoritetsgrupper och statslösa i Estland och Ungern. Familjens skydd, separation av föräldrar och barn är vanlig. Kopplat till skuldslaveri.	Diskriminering av kvinnor. Stor löneskillnad mellan män och kvinnor.		
Användarfara: risker och möjligheter			Indonesien: vattenrening saknas vid bearbetning av palmolja vilket medför förorening av mark och luft. Generellt: Överlevna mängder måste hanteras som farligt avfall.	
Sluthantering/avfall: risker och möjligheter			Klimatpåverkan från stora volymer förpackningsmaterial som är med största sannolikhet baserad på fossil råvara och växthusgasutsläpp från transporten av hand- och yt-desinfektion samt avfallshanteringen av förpackningar.	
Övrigt: risker och möjligheter				

Produktområde 3: Avledande och absorberande inkontinensprodukter

Kartläggning risker och möjligheter (urval av produktområde)	Produktområde 3: Avledande och absorberande inkontinensprodukter			
	Mänskliga rättigheter	Arbetares rättigheter	Miljö	Anti-korruption
Råvara: risker och möjligheter	Plast: Tvångsarbete, risk för tvångsflyttning av lokalbefolkningen, våld mot befolkningen, påverkan på befolkningens rörelsefrihet, förorening av vatten och mark i stora områden. Metaller (ev förekomst av aluminium i förpackningar): kränkningar av mänskliga rättigheter/vinst används för att finansiera regionala konflikter. Negativ påverkan på lokala samhällen. Barnarbete, livsfarligt arbete, beslagtagande av mark, giftigt utsläpp.	Plast: Allvarig situation för arbetare rättigheter, vanligt med kontraktanställning i stället för fast anställning, arbetsmiljön innebär många säkerhetsrisker. Metaller (ev förekomst av aluminium i förpackningar): Gruvindustrin är känd för farliga arbetsförhållanden som leder till dödsliga skador och sjukdomar. Det finns en hög risk för tvångsarbete, barnarbete och andra former av modernt slaveri.	Plast: Utsläpp av stora mängder föroreningar i luften. Oljeutvinning som sker på land har stor påverkan på miljön. Risk för att både människor och djur blir förgiftade. Oljespill i vattenmiljön kan få både akut toxiska konsekvenser och långtidseffekter. Metaller (ev förekomst av aluminium i förpackningar): Mineralutvinning har stark negativ miljöpåverkan med stor risk för förlust av biologisk mångfald och risk för förorening av mark och vatten. Mineralutvinning utförs utan miljöövervakning & kontroll.	Plast: Korruption är ett utbrett problem i de flesta länder och regioner där oljeutvinning sker och det finns risk för korruption genom alla steg av oljeutvinningen. Metaller (ev förekomst av aluminium i förpackningar): Mineralutvinning äger ofta rum i länder med svaga och korrupta stater. Det finns en hög grad av korruption inom gruvindustrin.
Komponenttillverkning/insatsvaror/ingredienser: risker och möjligheter	Kina: Hög risk eller mycket hög risk för brister gällande tvångsarbete, migrantarbete och minoriteter och urfolk. Turkiet: Hög risk för brister gällande tvångsarbete och minoriteter och urfolk.	Kina: Hög risk eller mycket hög risk för brister gällande föreningsfrihet, arbetsmiljö, övertid och löner. Turkiet: Hög risk eller mycket hög risk för brister gällande föreningsfrihet och arbetsmiljö.	Kina: Hög risk eller mycket hög risk för brister gällande klimatpåverkan, minskning biologisk mångfald, färskvattenanvändning och landförstörelse. Turkiet: Hög risk för klimatpåverkan och färskvattenanvändning.	Turkiet: Hög risk för korruption.
Sluttillverkning: risker och möjligheter	Kina: Hög risk eller mycket hög risk för brister gällande tvångsarbete, migrantarbete och minoriteter och urfolk. Turkiet: Hög risk för brister gällande tvångsarbete och minoriteter och urfolk.	Kina: Hög risk eller mycket hög risk för brister gällande föreningsfrihet, arbetsmiljö, övertid och löner. Turkiet: Hög risk eller mycket hög risk för brister gällande föreningsfrihet och arbetsmiljö.	Kina: Hög risk eller mycket hög risk för brister gällande klimatpåverkan, minskning biologisk mångfald, färskvattenanvändning och landförstörelse.	Turkiet: Hög risk för korruption.
Användarfara: risker och möjligheter			Avfallsförbränning (ökade utsläpp till luft).	
Sluthantering/avfall: risker och möjligheter				
Övrigt: risker och möjligheter				

IV. Mål

Övergripande mål 1	HANDSKAR: Förbättra lokala och migrantarbetare arbets- och levnadsvillkor samt minska miljöpåverkan vid handsktillverkning
Delmål:	1.1 Förbättra arbets- och levnadsförhållandena för utsatta grupper genom att sprida zero-cost policy 1.2 Förbättra avfallshanteringen i tillverkningslandet 1.3 Aktivt bevaka innovationer som kan leda till en mer hållbar handsktillverkning
Målindikatorer:	1.1 Användandet av Zero-cost policy är utökat 1.2 Ökad kännedom om länders avfallshantering för att möjliggöra ökad kravställning 1.3 Genomförd deltagande i projektet ReGlove
Övergripande mål 2	INKONTINENS AVLEDANDE: Undersöka möjligheten att minska miljöpåverkan och förbättra mänskliga rättigheter vid tillverkning av plastgranulat
Delmål:	2.1 Öka kunskapen om råmaterial och råmaterialens ursprungsland 2.2 Utvärdera och revidera befintliga miljökriterier 2.3 Förbättra arbets- och levnadsförhållandena för utsatta grupper genom revision
Målindikatorer:	2.1 Inhämtat och hanterat information om råmaterialen 2.2 Miljökriterier finns tillgängliga och är kommunicerade 2.3 Genomförda revisioner
Övergripande mål 3	ÖVERGRIPANDE: Öka kunskaperna gällande hållbar upphandling och risker inom produktkategorier som omfattas av område F
Delmål:	3.1 Ökad kunskap om ingående produkter och leverantörer inom kategoriträdet 3.2 Distribuera resultat av kontorsrevisioner nationellt 3.3 Regelbundna träffar inom hållbar upphandling
Målindikatorer:	3.1 Dokumenterad prioritering av ingående produkter i område F 3.2 Resultat distribuerat 3.3 Genomförda träffar med aktivt deltagande från alla regioner